

Factbook

Duurzame zuivel

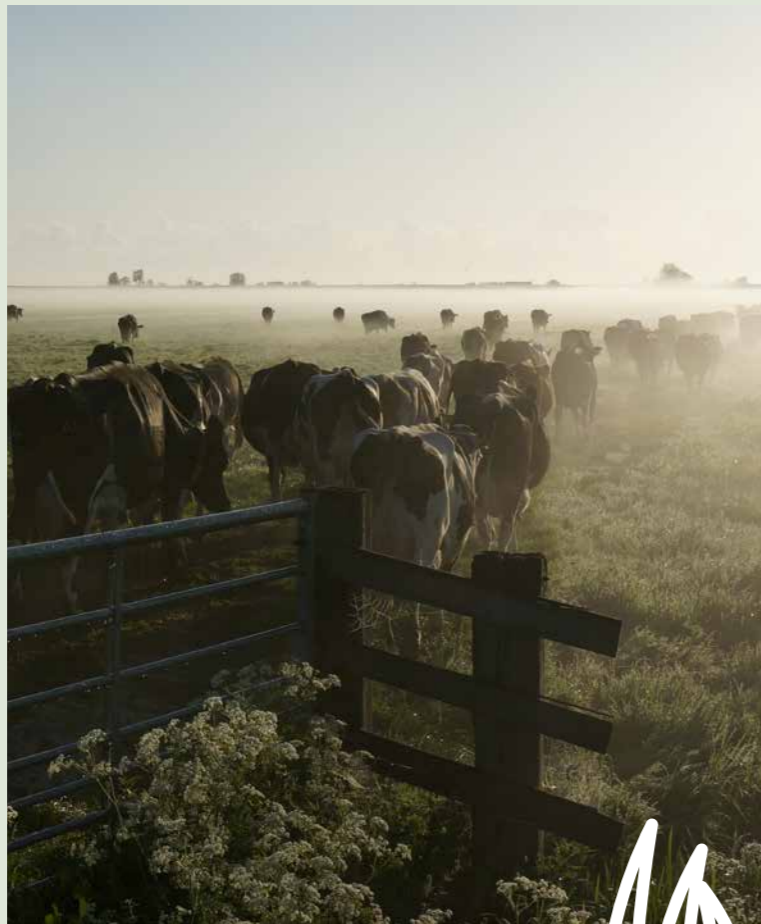
Opportunities for a green future:
carbon farming & methane reduction

CAMPAGNE GEFINANCIERD
MET STEUN VAN
DE EUROPESE UNIE

Voorwoord

Voorwoord

Ondanks de nieuwe realiteit van oorlog en sterk gestegen grondstofprijzen blijft klimaatopwarming een belangrijke maatschappelijke problematiek. De melkveehouderij is één van de actoren die een aandeel heeft in de uitstoot van broeikasgassen. Dat is een feit. De zuivelsector heeft de uitdaging opgenomen om te investeren en om in te zetten op beschikbare technieken om zijn uitstoot aanzienlijk te verminderen.

Daarnaast werken melkveehouders aan een bredere verduurzaming van hun activiteiten. Daarbij denken we aan productie van groene energie, hergebruik van water, biodiversiteit, dierenwelzijn... De zuivelsector rolde de 'Duurzaamheidsmonitor' uit in 2014 waarmee de voortgang op het vlak van heel wat duurzaamheidsinitiatieven gestimuleerd en gemeten wordt. Nagenoeg alle melkveehouders in ons land nemen hieraan deel en krijgen elke drie jaar een audit en een benchmark. De sector beschikt dan ook over een tijdreeks van harde cijfers om de vooruitgang aan te tonen. Ook dat is een feit.

Naar diverse stakeholders rapporteren wij sinds 2018 met een factbook, waarvan u nu de vijfde editie leest. Feiten en cijfers: het eerste hoofdstuk van dit factbook toont de resultaten inzake verduurzaming van de melkveehouderij over een periode van acht jaar. Verduurzaming is een proces waarbij continu ingezet wordt op verdere vooruitgang. Bekijk de cijfers en oordeel zelf.

Naast het beperken van de uitstoot van broeikasgassen, waarvoor steeds meer technieken beschikbaar zijn, kan de opslag van koolstof in de bodem bijdragen tot een verlaging van de netto-uitstoot van de zuivelsector. 'Carbon farming' is vandaag bijzonder actueel. Heel wat beleidsinstanties, zowel op Europees als op lokaal vlak, ontdekken de mogelijkheden en besteden er aandacht aan. Carbon farming bevordert een manier van landbouw om koolstof te binden in landbouwbodems. Meer organische koolstof in de bodem leidt tot een betere bodemkwaliteit en een betere infiltratie van het regenwater, dat ook langer ter beschikking blijft voor de gewassen. Zo draagt carbon farming niet alleen bij tot het verminderen van klimaatverandering, maar maakt het ook landbouwers weerbaarder tegen de gevolgen ervan.

Is carbon farming de heilige graal die alles oplost? Neen. Maar het leidt wel tot een zekere vermindering van de netto-uitstoot, het kan een verdienmodel worden voor de landbouwer en helpt zuivelverwerkers om te evolueren naar klimaatneutrale producten. **Carbon farming is één van de hefbomen waarmee we de strijd tegen klimaatopwarming kunnen aangaan.**

Voor carbon farming gaan we naar de Franse melkveehouderij, die al tien jaar werkt aan koolstofopslag in de bodem. Het Belgische initiatief Claire, een online CO₂-platform, mag uiteraard niet ontbreken. Met behulp van Claire brengt een zuivelbedrijf CO₂-neutrale kaas op de markt in samenwerking met één van zijn melkveehouders die inzet op carbon farming.

Verder verkennen we ook de mogelijkheden van genetische selectie om de methaanuitstoot van koeien in de toekomst terug te dringen. Tevens laten we twee melkveehouders toelichten hoe zij concreet in de praktijk werken aan verduurzaming. Het vijfde factbook 'Duurzame zuivel' heeft alvast geen gebrek aan content.

Veel leesplezier!

Renaat Debergh
Voorzitter Werkgroep Duurzaamheid MilkBE

Guy Vandepoel
Voorzitter VLAM

Inhoud

Hebben meegewerkt aan dit factbook:

Redactie: Renaat Debergh, Sara Santens, Roel Vaes, Frederik Vandermersch en Jolien Willems

Medewerkers: Ginny de Meulemeester, Jean-Baptiste Dollé, Kris Heirbaut, Johanna Huylenbroeck, Eric Lievens, Nele Loenders, Ruben Puype, Joris Relaes, Tim Van De Gucht, Jarno Vandepoel en Laurens Van De Velde

07

1. Duurzame Belgische zuivel

- Duurzaamheidsrapport 2021
- Circulariteit in de melkveehouderij
Interview met Joris Relaes (ILVO)

21

2. Carbon farming

- Carbon farming: technieken voor koolstofbewuste landbouw
- Franse succesmodel rond carbon credits
Interview met Jean-Baptiste Dollé (Idele)
- Eerste online CO₂-platform in België
Interview met Johanna Huylenbroeck (Claire)
- Zuivelcoöperatie compenseert CO₂-uitstoot via Claire
Interview met Ruben Puype (Milcobel)
- In de praktijk: carbon farming op Hoeve Heirbaut

37

3. Methaanreductie

- Methaanreductie via genetica
Interview met Eric Lievens (CRV)

43

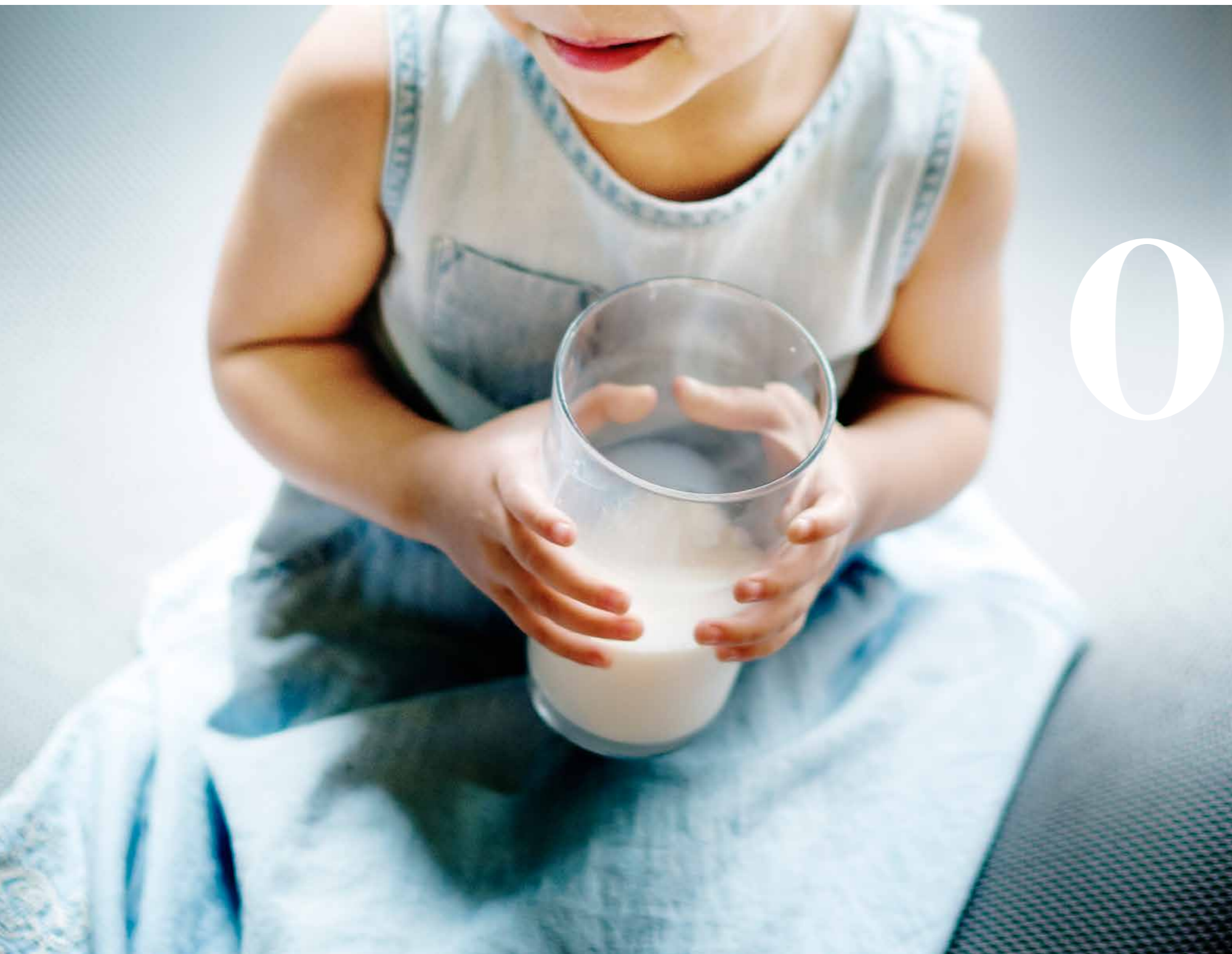
4. In de praktijk

- Biodiversiteit & circulariteit: De Vaerendriesch
- Methaanreductie: PLC Ruiselede & Happy CliMi

49

5. Europees onderzoek duurzaam eten & leven

- 2 op de 3 Belgen vinden dat melkveehouders klimaatvriendelijk produceren
Steeds meer Europeanen zien duurzame toekomst weggelegd voor zuivelsector

01.

Duurzame
Belgische
zuivel

Duurzaamheidsrapport

Europa wil in 2050 het eerste klimaatneutrale continent ter wereld zijn. Veel werk aan de winkel dus voor alle sectoren.

De voedingssector gaat de uitdaging aan om de steeds groter wordende wereldbevolking te voeden en tegelijk de impact op het milieu en klimaat te verkleinen.

De zuivelsector heeft alvast een hele weg afgelegd naar een duurzamere toekomst. Een stand van zaken met de laatste cijfers van 2021.

Duurzaamheid in de hele zuivelketen

Verduurzaming in de zuivelsector is al lang een topprioriteit. In 2014 werd er dan ook een sectorbreed duurzaamheidsprogramma uitgerold in de hele zuivelketen, van melkveehouderij over transport tot zuivelverwerking: de duurzaamheidsmonitor. Dankzij die monitor kan de sector heel gericht de verschillende duurzaamheidsinitiatieven – en hun evolutie – in kaart brengen en melkveehouders sensibiliseren om duurzamer te produceren.

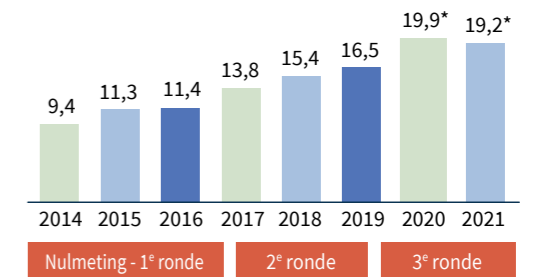
Naast de duurzaamheidsmonitor tekent de zuivelsector sinds 2000 ook zijn koolstofvoetafdruk op. Elke vijf jaar berekent een onafhankelijke instelling (in 2020 was dat de KU Leuven) de carbon footprint van een liter rauwe melk. In 20 jaar is die 30% klimaatvriendelijker geworden! Vandaag stoot een gemiddeld Belgisch melkveebedrijf 0,93 kg CO₂-eq per liter rauwe melk uit. Daarmee produceren de Belgische melkveehouders zeer efficiënt, zeker als je dit vergelijkt met wereldwijde cijfers die meer dan het dubbele zijn.

1. De melkveehouderij

De duurzaamheidsmonitor volgt de inspanningen van de melkveehouders in heel België, en sensibiliseert én stimuleert ook tot meer vooruitgang via benchmarks. Vandaag zijn er 42 bovenwettelijke duurzaamheidscriteria, onderverdeeld in 8 thema's. De melkveehouder kan zelf bepalen welke initiatieven hij wil toepassen, welke prioriteiten hij stelt of welke maatregelen het best passen bij zijn bedrijf.

Deelname aan de monitor is niet verplicht, al neemt vandaag wel 96,5% van alle Belgische melkveehouders deel! Zij namen in 2021 gemiddeld 19,2 van de 42 duurzaamheidsinitiatieven – een forse vooruitgang tegenover gemiddeld 9,4 van de 35 duurzaamheidsinitiatieven in 2014.

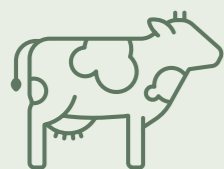
Gemiddeld aantal duurzaamheidsinitiatieven melkveehouderij

* 42 i.p.v. 35 criteria

De Belgische zuivelsector vandaag*

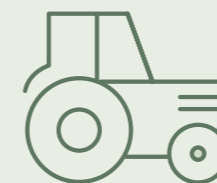
538.649
melkkoeien

6.285
melkveebedrijven

4,2 miljard
liter opgehaalde melk

6.152
jobs in de
zuivelindustrie

5,4 miljard
euro omzet

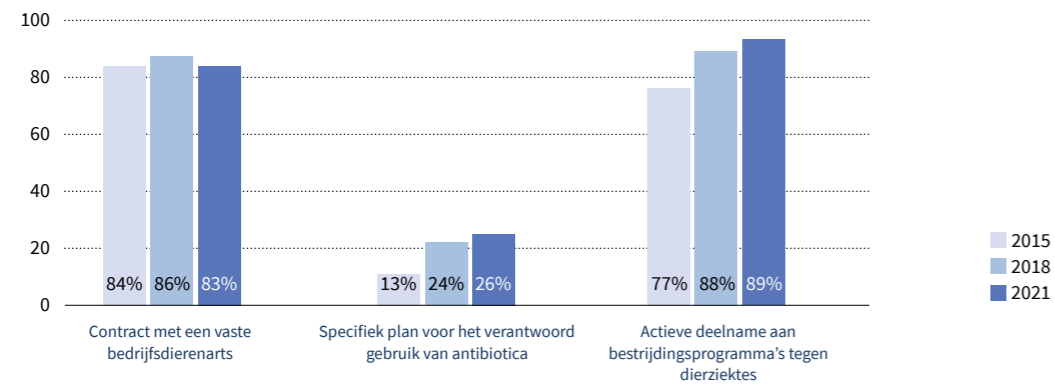
Dierenwelzijn

Dierenwelzijn is een maatschappelijk belangrijk thema. Ook voor de melkveehouders zelf is dit erg belangrijk. De monitor volgt een aantal criteria die het welzijn van de dieren verbeteren en, samen met het preventief inzetten op diergezondheid, ervoor zorgen dat de dieren langer gezond blijven.

- 57% van de melkveehouders heeft koeborstels in de stal
- 50% van de melkveehouders zet actief in op de langleefbaarheid van koeien
- 69% van de melkveehouders heeft een vrije loopstal met voldoende licht, lucht en comfort

“Gezonde koeien geven meer én betere melk.”

Overzicht evolutie

Diergezondheid

Melkveehouders hechten veel belang aan gezonde dieren. Door preventief in te zetten op een goede gezondheid en voorzorgsmaatregelen te nemen, wordt het gebruik van dierengeneesmiddelen beperkt.

Nauw samenwerken met een vaste bedrijfsdierenarts loont. Gezondere koeien geven niet alleen meer melk maar ook betere melk. Een goede hygiëne is verder essentieel om de voedselveiligheid maximaal te garanderen en om de insleep van ziektes maximaal te vermijden.

* Cijfers 2021

* Cijfers 2021

Klimaat

In dit nieuwe thema (sinds 2020) wordt de koolstofvoetafdruk op individueel niveau opgevolgd (13%), alsook de evolutie naar een circulaire landbouw door lange afstandstransport van mest te vermijden (76%).

Energie

Bijna 40% van de melkveehouders produceert zijn eigen duurzame energie via een pocketvergister, zonnepanelen of windmolens. Ook nemen melkveehouders al heel wat maatregelen om hun energieverbruik te beperken. Zo recupereert 46% de warmte van de melkkoeltank via een

voorkoeler of is er een zonneboiler. Ook heeft 41% van de melkveehouders al energiebesparende lampen hangen.

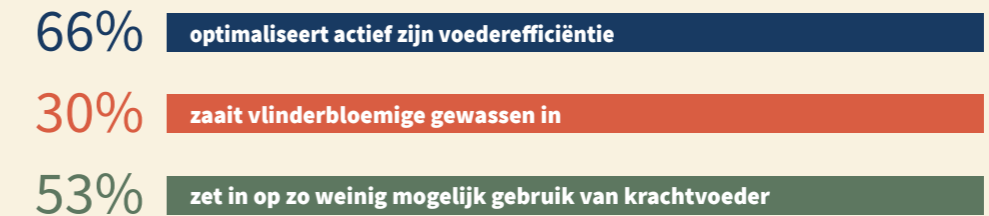
Milieu & natuur

Op milieu- en biodiversiteitsvlak hebben melkveehouders een belangrijke rol te spelen. Ze beschermen waardevolle natuurelementen en zorgen voor landschapsverbetering. Bijna 1 op de 3 melkveehouders doet dit door het afsluiten van agromilieumaatregelen of beheersovereenkomsten met overheid of natuurverenigingen. Daarnaast krijgt ook het respectvol omgaan met biociden en sproeistoffen veel aandacht.

* Cijfers 2021

Diervoeding

Melkveehouders willen zo optimaal mogelijk omgaan met voeder en de samenstelling continu verbeteren. Daarnaast streven ze naar een meer circulaire landbouw, door gebruik te maken van lokale eiwitten of het vervoederen van nevenstromen uit de voedingsindustrie, zoals bierdraf en bietenpulp.

* Cijfers 2021

Water & bodem

Water is nodig op de boerderij als drinkwater voor de koeien en om de installaties te reinigen. Naast het voorzichtig omspringen met water, worden er alternatieve waterbronnen (zoals regenwater) gebruikt en wordt water gezuiverd of gerecycleerd. Daarnaast is ook de zorg voor de bodem essentieel in de verduurzaming, zoals het efficiënt bemesten van de bodem naar behoeftes van het gewas.

* Cijfers 2021

Sociaal & economisch

De duurzaamheidsmonitor heeft ook aandacht voor de bredere definitie van duurzaamheid. Dat vertaalt zich onder meer in lokale verkoop, een sociale rol of uitbreiding van het kennisnetwerk van de melkveehouder, wat bijna 17% doet.

“Melkveehouders beschermen waardevolle natuurelementen.”

Evolutie verduurzaming melktransport

-17%

brandstofverbruik/1000l opgehaalde melk (2011-2021)

87%

RMO's voldoet aan euronorm 6 (strengste norm op het vlak van uitstoot) in 2021

51%

van de melkophaling gebeurt 's nachts of in het weekend

2. Het melktransport

Sinds 2006 – dus nog voor het uitrollen van de duurzaamheidsmonitor – houdt de zuivelsector jaarlijks een aantal parameters bij rond het transport van de hoeve naar de zuivelfabriek. Bijvoorbeeld: de afgelegde afstand, het brandstofverbruik en de verduurzaming van de melkophaalwagens. Toekomstgericht bekijkt de zuivelsector ook het gebruik van alternatieve brandstoffen (LNG of CNG) en het elektrisch oppompen van melk. Ondertussen rijdt al 17% van de ophaalwagens op milieuvriendelijkere brandstof en 7% heeft een energie-efficiënter pompsysteem. Ook investeert de sector actief in het opleiden, sensibiliseren en trainen van chauffeurs op zuinig rijden en worden routes steeds verder geoptimaliseerd. Tot slot wordt er gestreefd naar het beperken van fileleed door 's nachts te rijden waar mogelijk.

3. De zuivelverwerking

Ook de zuivelverwerkende bedrijven dragen hun steentje bij. In 10 jaar zijn er duidelijk stappen gezet richting verduurzaming. Investeren in capaciteit, modernisering en verduurzaming staat dan ook voorop. In 2021 investeerde de zuivelindustrie een recordbedrag van 169 miljoen euro, 23% meer vergeleken met het jaar ervoor.

Binnen de verduurzaming van de zuivelindustrie is het hergebruiken van water een belangrijke pijler. Zo komt ondertussen 33% van al het gebruikte water uit alternatieve bronnen, zoals gezuiverd afvalwater of water verkregen uit melk tijdens diverse processen.

Daarnaast wordt er ingezet op het verduurzamen van verpakkingen, door het verminderen van plastic verpakkingen, het gebruik van gerecycleerde kunststoffen en andere hernieuwbare materialen. De nieuwe installaties die hiervoor worden gebruikt, zijn dan ook veel energie-efficiënter. Met al deze inspanningen en investeringen zorgt ook de zuivelverwerkende sector voor een modernisering en verduurzaming van de zuivelsector.

Evolutie verduurzaming zuivelverwerking in 10 jaar (2011-2021) per liter verwerkte melk

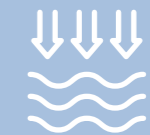
-22%

energieverbruik

-29%

CO₂-uitstoot

-34%

waterverbruik

Back to basics, mét de technologie van vandaag

Interview met Joris Relaes, directeur ILVO, over circulariteit in de melkveehouderij

Circulaire landbouw draagt bij aan de voedselproductie van de toekomst. Maar welke mogelijkheden hebben melkveehouders vandaag om kringlopen te sluiten? Wat is de rol van de koe in dit verhaal? En hoe kunnen onderzoek en technologie leiden tot meer kringlooplandbouw in ons land? Joris Relaes, administrateur-generaal van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), gaat dieper in op het thema circulariteit.

Het principe van gesloten kringlopen is niet nieuw in de landbouwsector?

Joris Relaes: “Nee, circulariteit is eigenlijk een oud begrip en landbouw is bij uitstek een circulaire activiteit. Kijk naar de kleine gemengde bedrijven van vroeger, met melkvee en rundvee, als levensnoodzakelijke schakel om het systeem rond te krijgen. Natuurlijke kringlopen staan van oudsher centraal op een gemengd bedrijf: water, nutriënten en bodem zijn sleutelfactoren voor de productie. Kunstmest doet pas zijn intrede in de 19e eeuw om gronden vruchtbaarder te maken. Daarvoor werkten melkveehouders écht circulair, waarbij ook niets van het dier verloren ging – van de huid

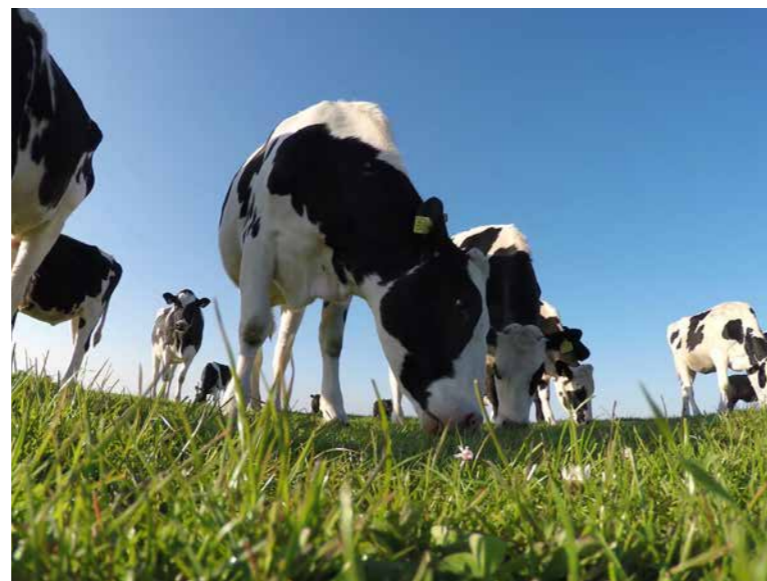
werd leder gemaakt. Maar met de versnelde groei in bevolking steeg de behoefte aan volume en efficiëntie. Na WO II kende de wereldbevolking een exponentiële groei – van circa 2,5 miljard mensen in 1950 naar bijna 8 miljard vandaag –, wat ook de vraag naar dierlijke eiwitten enorm deed toenemen.”

Die grote vraag naar dierlijke producten leidde tot minder circulariteit?

“De explosie in de bevolkingsgroei heeft ertoe geleid dat efficiëntiedoelen de boventoon gingen voeren en de circulariteit begon te ontrafelen. Die transitie naar meer dierlijke producten was trouwens wereldwijd zichtbaar. Uiteindelijk zijn er zo heel wat tussenschakels ontstaan en is het landbouwbedrijf ontkoppeld, met aparte toeleveringssectoren zoals veevoerders. Intuïtief wisten we toen ook wel dat het beter was om alles circulair te houden, maar anderzijds speelde de wet van vraag en aanbod. Zo zijn ook de zuivelfabrieken ontstaan, met verdere opsplitsing in kaas, boter, yoghurt... Die verdere ontrafeling heeft de afgelopen decennia ook geleid tot soja importeren van overzee, waarbij het sluiten van kringlopen zoek is. Gelukkig is er uiteindelijk het inzicht gekomen om die circulariteit in ere te herstellen.”

Hoe kunnen we die circulariteit in ere herstellen?

“Door kringlopen te sluiten, efficiënter om te gaan met energie, water, nutriënten, bodem... maar ook door verliezen en afval te beperken, reststromen te valoriseren, hernieuwbare energie te gebruiken. Er wordt nu bewuster nagedacht om de waarde van producten te behouden en zoveel mogelijk componenten te gebruiken. Back to basics,

In kringlooplandbouw wordt alle biomassa optimaal gebruikt.

zeg maar: terug naar de basislandbouwinzichten van vroeger mét de technologie van vandaag. Uiteraard heeft circulariteit grenzen en is het te bekijken binnen welke geografische schaal je werkt. Zo kan je circulariteit nastreven op het niveau van het bedrijf, de keten, in België, in Europa... Dankzij de technologie van vandaag is er veel mogelijk. Landbouwers kunnen niet alleen kringlopen sluiten op hun melkveehouderij zelf, maar ook grondstoffen aanleveren voor andere sectoren. Al blijft het altijd een evenwicht zoeken, met enerzijds de intrinsieke motivatie om circulariteit hoger in het vaandel te dragen en anderzijds de economische en sociale drivers die niet altijd aanwezig zijn.”

“Vanzelfsprekend moeten we in het circulaire verhaal het economische luik voor ogen houden. Maar die economie duwt ons al eens een andere richting uit. Duurzaamheid telt drie pijlers – ecologisch, economisch, sociaal – en dat maakt concrete oplossingen vaak complex. In het momentum

kan zo'n intrinsieke motivatie voor meer circulariteit ook ondergesneeuwd geraken. Neem nu de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis. We moeten overstappen op hernieuwbare energie, daarover is iedereen het eens, maar de huidige crisis maakt dat er heel wat sociale en economische redenen opspelen, waardoor je bijna in een catch 22-situatie zit. Om maar te zeggen dat er binnen circulariteit tal van factoren meespelen en er niet één grote oplossing is. Daarom is het belangrijk om ook op een andere manier te kijken naar de melkveehouderij.”

Hoe zit het met de herwaardering van de kringlooplandbouw?

“In Nederland zijn ze daar sterk mee aan de slag en ook bij ons zijn er steeds meer stemmen voor te vinden. In kringlooplandbouw wordt alle biomassa optimaal gebruikt: reststromen van de ene keten zijn grondstoffen voor een andere keten. Dat maakt ook dat er veel geëxperimenteerd

en onderzocht wordt rond kringlooplandbouw. Denk aan het reduceren van de methaanuitstoot binnen de melkveehouderij, door nevenstromen zoals bierdrif en koolzaadschroot in het rantsoen van de melkkoeien te mengen. ILVO doet veel onderzoek naar het gebruik van dergelijke reststromen in de dierlijke sector. Maar naast de overtuiging én de financiële steun van de overheid, blijft er dat economische gegeven. Als restproducten straks op een andere, economisch interessantere manier kunnen worden ingezet, wordt het moeilijk voor de dierlijke sector. De intrinsieke motivatie is er meer dan ooit – sectoren tonen aan dat ze duurzaam bezig zijn – maar economie zal altijd meespelen en kan accenten verleggen.”

“Tussen ngo’s en landbouworganisaties is er vaak discussie over de eiwitcompetitie tussen mens en landbouwdier, waarbij de ngo’s dieren vaak een kwalijke reputatie toekennen. Maar bij runderen ligt dat duidelijk anders, zo blijkt uit een wetenschappelijke studie van de Belgian Feed Association, de vereniging van veevoederbedrijven, en ILVO. Dit onderzoek heeft voor het eerst de verhouding in kaart gebracht tussen enerzijds de plantaardige eiwitten die als veevoeder gebruikt worden (en in principe ook bruikbaar zijn voor menselijke voeding) en anderzijds de hoeveelheid eetbaar dierlijk eiwit die daar tegenover staat. De studie toont aan dat runderen meer eetbare eiwitten produceren, in de vorm van melk of vlees, dan dat ze eetbaar eiwit consumeren. De eiwit efficiëntie is een stuk groter dan 1, wat betekent dat de melkveesector een netto-producent is van eetbaar eiwit. Runderen valoriseren gras, dat voor de mens niet verteerbaar is, en leveren zo een positieve bijdrage aan de productie van eiwitten voor menselijke consumptie. Bovendien staat er veel gras op de wereld en kunnen veel gronden niet gebruikt worden voor akkerbouw – denk aan (natte) valleien. Runderen spelen zo een belangrijke rol om de kringlopen te sluiten, onder meer door permanente graslanden maximaal te benutten.”

Reiken onderzoek en technologie ook nieuwe mogelijkheden aan?

“Absoluut, er is bijvoorbeeld de ILVO-facilitator rond bio-economie ‘B2BE’ om nieuwe toepassingen voor landbouwproducten mogelijk te maken. Zo staat de horecasector alvast open voor lekkere niet-alcoholische dranken op basis van wei, een melkderivaat. Zowel op het niveau van beleid als onderzoek is iedereen doordrongen van het feit dat we naar een meer circulaire melkveehouderij moeten. Maar gaat dat snel? Nee, het is een complex parcours met ups en downs. Neem nu het energieverhaal, wat ik daarnet al aanhaalde. We hebben ons afhankelijk gemaakt van goedkope gas uit Rusland, terwijl we zelf – weliswaar

duurdere – technieken in huis hebben om hernieuwbare energie op te wekken. Met pocketvergisters bijvoorbeeld, waarbij je mest op het landbouwbedrijf kan vergisten om energie te produceren. Nogmaals, de landbouwsector is intrinsiek gemotiveerd maar ook economische en sociale factoren spelen.”

Wat kunnen we doen om de circulariteit te verbeteren?

“Nog aan de bewustwording werken. Melkveehouders zijn mee, maar ook consumenten moeten aansluiten. Je ziet dat Europa daar nu mee worstelt in de ‘Farm to Fork’-strategie. Die strategie om ons voedselsysteem te verduurzamen, is gebaseerd op het uitgangspunt dat de consument wel voor de meest duurzame producten zal kiezen. Alleen is dat verre van evident met de ‘overlevingsmodus’ waarin velen

vandaag zitten, begrijpelijk. Vanuit de markt is er ook nog altijd te weinig aandacht voor niet-vermarktbaar waarden zoals klimaat en milieu, en dat is moeilijk te sturen. Daarnaast voeren supermarkten vandaag een strijd op het vlak van voeding. Anderzijds gaven we, in verhouding, nog nooit zo weinig uit aan voeding. Vandaag is dat zo’n 11 tot 12% terwijl dat rond 1950 nog 40% van ons totaalbudget was. En het kan anders, zoals in Japan: daar hechten ze met 25% aandeel veel waarde aan voeding. Maar het is sowieso een heel moeilijk verhaal, waarbij je moet opletten dat je de ongelijkheid in de samenleving niet vergroot.”

“Binnen die bewustwording van meer circulariteit is er het belang van een gezondere bodem. We hebben in Vlaanderen en Nederland vruchtbare bodems maar zijn er niet altijd zuinig

op geweest. Het is hoog tijd voor een gezamenlijke kruistocht voor een gezonde bodem. Dat draait trouwens niet alleen om kwaliteit, maar ook om beschikbaarheid en betaalbaarheid. Een gezonde bodem is vruchtbaar, goed voor de weerbaarheid van planten en draagt bij aan een hoogproductieve landbouw. Vastleggen van organische stof is bovendien gunstig voor het klimaat, de natuur, de biodiversiteit... Melkveehouders beschikken over technieken om die bodemfuncties te bevorderen, maar de meerwaarde ervan ligt niet altijd binnen hun verdienmodel. Daarom is het belangrijk om een fair prijskader te ontwikkelen voor koolstoflandbouw. ILVO volgt de ontwikkelingen rond deze verdienmodellen op de voet en levert via onderzoek een belangrijke bijdrage. Nodig, want werken aan een gezonde bodem zal de landbouw helpen om veel vraagstukken van deze tijd op te lossen.”

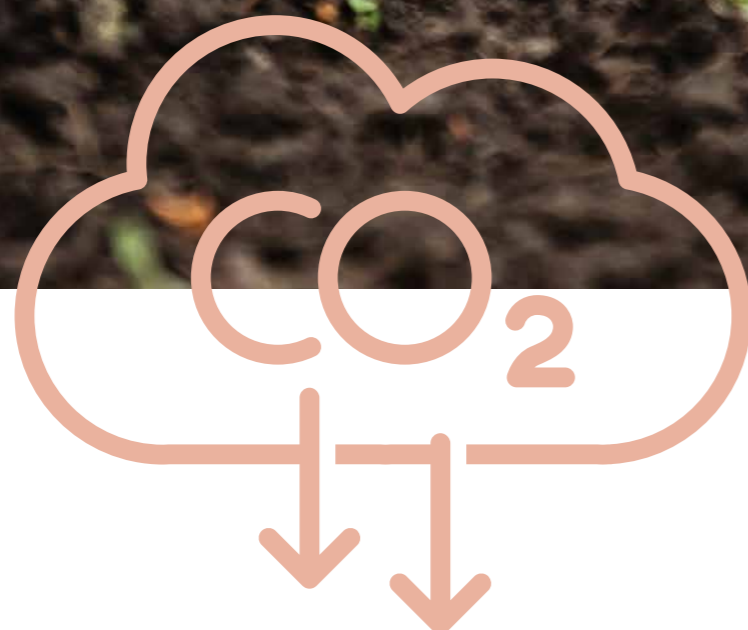

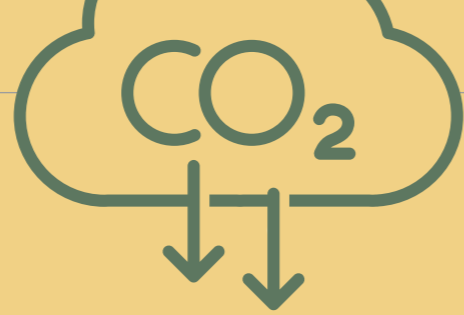
“**Werken aan een gezonde bodem zal de landbouw helpen om veel vraagstukken van deze tijd op te lossen.**”

02.

Carbon farming

Carbon farming: technieken voor koolstofbewuste landbouw

Carbon farming bevordert een manier van landbouw om koolstof te binden in landbouwbodems. Meer organische koolstof in de bodem leidt tot een betere bodemkwaliteit en een betere infiltratie van regenwater, dat ook langer ter beschikking blijft voor de gewassen. Zo draagt carbon farming bij tot het verminderen van klimaatverandering én maakt het landbouwers weerbaarder tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals hevige regenval en langere droogteperiodes.

Maar welke technieken kunnen melkveehouders zoal toepassen om meer koolstof op te bouwen in de bodem?

Bij carbon farming komt het er eigenlijk op neer om de grond zoveel mogelijk bedekt te houden, minimaal te bewerken en een voldoende diverse teeltrotatie toe te passen. Eenvoudig toepasbare technieken om meer koolstof in te brengen, zijn bijvoorbeeld het inzaaien van groenbedekkers zodat er geen aarde meer bloot ligt en er ondergronds meer biomassa wordt opgebouwd. Ook kan je oogstresten inwerken – zoals stro, dat behoorlijk wat organische koolstof bevat – of een monocultuur mais vervangen door een rotatie met granen of luzerne. Verder kan je akkerland vervangen door blijvend grasland of koolstof toevoegen door het toedienen van compost of stalmest.

Blijvend grasland, stalmest en het aanplanten van houtkanten zijn alvast drie populaire maatregelen in het verhaal van carbon farming. Een meer ingrijpende praktijk is agroforestry of boslandbouw, waar melkveehouders bomen aanplanten op hun landbouwpercelen of in de weides waar de koeien grazen.

Veel economische spelers compenseren hun CO₂-uitstoot door reducties in de agrarische sector

Interview met Jean-Baptiste Dollé over het Franse succesmodel rond carbon credits

Eind dit jaar wil Europa een transparant systeem rond carbon credits voorleggen, waarbij landbouwers beloond worden voor hun inspanningen om koolstof vast te leggen in de bodem. Daarvoor kijkt de Europese Commissie vooral naar Frankrijk, dat vandaag een succesvol verdienmodel achter koolstoflandbouw heeft uitgerold. Jean-Baptiste Dollé, afdelingshoofd Milieu bij het Franse onderzoeksinstituut IDELE, licht de aanpak in Frankrijk toe, als voorloper in carbon farming.

Na de oceanen wordt de meeste koolstof vastgelegd in de bodem. In Europa is het grootste deel van de bodem in gebruik als landbouwgrond. Landbouwers kunnen dan ook een belangrijke bijdrage leveren in de strijd tegen klimaatverandering. In dat opzicht streeft Europa naar een uniform kader, gebaseerd op carbon credits. Daarbij krijgen enerzijds de landbouwers een vergoeding voor de koolstof die ze vastleggen en kunnen anderzijds bedrijven en gemeenschappen hun resterende CO₂-uitstoot compenseren of financieel bijdragen aan de uitvoering van landbouwprojecten. Met maximale winst als eindresultaat: voor de bodem, voor het milieu én voor de landbouwer.

Als afdelingshoofd Milieu van het Franse Instituut voor Veeteelt werkt Jean-Baptiste Dollé samen met het CNIEL (de Franse brancheorganisatie voor de zuivelsector), producenten, onderzoeksinstituten, adviesorganen en openbare instanties om de relatie tussen milieu en veeteelt te evalueren. Daarbij implementeerde hij de afgelopen 10 jaar al tal van carbon farming-initiatieven in de zuivelsector en droeg hij bij aan de ontwikkeling van een standaardmethodiek voor het certificeren van CO₂-reductie in de landbouw.

Frankrijk heeft vandaag een succesvol systeem van koolstofkredieten uitgerold. Hoe is dat gestart?

Jean-Baptiste Dollé: “Het verhaal rond carbon farming is in Frankrijk eigenlijk begonnen rond 2010-2012. Oorspronkelijk was het de bedoeling om een methodologie te ontwikkelen om CO₂-emissies en koolstofopslag te kunnen meten, om dan binnen die totale uitstoot het aandeel van de veeteelt te bepalen. Want ook toen al werden landbouwers te pas en te onpas met de vinger gewezen en kregen ze soms alle klimaatschuld over zich. Een methodologie drong zich op om uit te klaren hoe het precies zit. In de loop der jaren is die methodologie fors verbeterd en uitgegroeid tot een betrouwbaar nationaal model.”

“Vandaag is dat systeem ook opengetrokken naar andere operatoren in de sector, zodat we over één uniforme tool beschikken om op dezelfde manier koolstofwaardes te meten. Alleen zo kan je vergelijken en een koolstofboekhouding opstellen. Deze nationale tool, CAP’2ER® genoemd, was een eerste belangrijke stap om het huidige Franse systeem van koolstofkredieten te kunnen opstellen en uitrollen.”

“Met ‘Ferme Laitière Bas Carbone’ moedigt de zuivelsector alle klimaatbewuste engagementen aan.”

Alles begon dus met de vrijwillige deelname van melkveehouders die hun CO₂-voetafdruk wilden kennen?

“Ja. Een melkveehouder die zijn netto-voetafdruk wil kennen, moet eerst inschatten hoeveel broeikasgassen hij uitstoot op zijn bedrijf én hoeveel koolstof hij opslaat in de landbouwbodem. Vervolgens kan hij het verschil berekenen, of de netto CO₂-voetafdruk. CAP'2ER® maakt het trouwens niet alleen mogelijk om de ecologische voetafdruk van de boerderij in kaart te brengen, maar ook om verbeterpunten te identificeren. Er zijn twee beoordelingsniveaus. Niveau 1 geldt als algemene bewustwordingstool, waarbij iedereen vrij eenvoudig zijn klimaatimpact kan berekenen. Niveau 2 gaat een stap verder en is een hulpmiddel voor beslissingsondersteuning, met een individueel actieplan.”

Is de zuivelsector een voorloper in het CO₂-reductieverhaal?

“Absoluut. Vandaag zijn er zo'n 18.000 landbouwbedrijven geauditeerd in Frankrijk, van wie 13.000 melkveebedrijven. In totaal zitten we rond 25.000 'klimaatscans' via CAP'2ER® omdat sommige bedrijven al een tweede audit hebben doorlopen na de eerste vijf jaar maatregelen. Met het nationale programma 'Ferme Laitière Bas Carbone' moedigt de zuivelsector alle klimaatbewuste engagementen aan, maar het is vooral een vrijwillig systeem waarbij de zuivelsector andermaal zijn duurzame inspanningen laat zien.”

Hoeveel Franse melkveehouders werken vandaag met koolstofkredieten?

“Er zijn bijna 1.300 melkveehouders die hun broeikasgassen verminderen en hun koolstoflandbouwpraktijken valoriseren via het koolstofkredietstelsel. Zo is er in totaal al 100.000 ton CO₂ verkocht, toch een mooie vooruitgang. In het begin, 2010-2012, wekte de koolstofarme aanpak anders weinig interesse op – zowel bij de bedrijven als bij de landbouwers zelf om koolstoflandbouwpraktijken toe te passen. Maar elk jaar groeide de belangstelling en nam het aantal deelnemers toe. Vandaag bereiken we steeds meer landbouwers die hun voetafdruk willen kennen, die willen weten hoe het zit met hun impact op het klimaat en die graag hun bijdrage willen leveren. Uiteraard kan je je klimaatvoetafdruk niet instant halveren. Het is een proces van continue inspanningen en dat vraagt tijd. Maar je kan je koolstofuitstoot in eerste instantie wel verminderen met gemiddeld 15 tot 20% over een periode van 5 jaar, door de efficiëntie in je bedrijf te verbeteren.”

Wat verklaart het grote succes van de carbon credits in Frankrijk?

“Allereerst, het transparante model op basis van de nationale berekeningstool CAP'2ER® en de CARBON AGRI-methode van het ministerie voor Ecologische Transitie. Het gaat om een wetenschappelijk onderbouwd systeem voor een betrouwbare koolstofboekhouding, waarbij iedereen de methodiek kan raadplegen. Zo heb je een uniforme basis voor de wereldwijde CO₂-boekhouding.”

“Bedrijven kunnen vrijwillig instappen om hun CO₂-voetafdruk bij te houden, CO₂-credits te verhandelen of te laten zien hoe ze het doen op het gebied van emissies. Bovendien willen tal van grote Franse bedrijven de koolstofarme transitie financieel steunen. Velen hebben die kans trouwens al gegrepen, van banken en supermarktketens tot modehuizen. Daarom is het

1.300

Franse melkveehouders valoriseren al hun koolstoflandbouwpraktijken

belangrijk om een erkend kader te hebben om te evalueren en te valoriseren. Gemiddeld kunnen landbouwers zo'n 10.000 tot 15.000 euro terugverdienen in vijf jaar.”

Hoeveel kost een ton CO₂ in Frankrijk?

“De prijs per ton koolstof voor een gelabeld project in Frankrijk bedraagt 38 euro. Daarmee is Frankrijk waarschijnlijk drie tot vier keer duurder dan de koolstof die op de internationale markt wordt verkocht. Maar die vergelijking mag je niet maken, simpelweg omdat het Franse systeem kwalitatieve koolstofkredieten op de markt brengt die gekoppeld zijn aan bijkomende milieuvoordelen, met traceerbaarheid van a tot z. De kopers kennen hun lokale project, weten precies welke koolstofbewuste praktijken de landbouwer toepast. Dat bepaalt allemaal mee de prijs.”

“Daarbij waarborgt het koolstofarm label in Frankrijk, het zogenaamde 'Label Bas Carbone', de kwaliteit en milieu-integriteit van alle projecten. Dat label voor koolstofvastlegging in de bodem en de vermindering van de broeikasgassenuitstoot werd in 2019 gecreëerd door het Franse ministerie van Ecologische Transitie, om bij te dragen aan de strijd tegen de opwarming van de aarde. Het koolstofarme label is gericht op projecten die de uitstoot van broeikasgassen verminderen ten opzichte van de basissituatie. Deze projecten moeten dus aanvullend zijn en verder gaan dan de wettelijke regelgeving en huidige praktijk, precies om de overgang naar een koolstofarme economie te versnellen. In principe is het bedoeld om de ontwikkeling van projecten in alle sectoren aan te moedigen. Om in aanmerking te komen voor het koolstofarm label moeten projecten wel verwijzen naar een methode die vooraf is goedgekeurd door het ministerie voor Ecologische Transitie, zoals CAP'2ER®.”

Wat zijn de werkpunten en de uitdagingen van morgen?

“Ondanks het succes, is er nog werk aan de winkel: ambassadeurs zoeken en landbouwers overtuigen. Vandaag neemt al 15% van alle Franse landbouwers deel aan het koolstofkredietstelsel. Naast de overige landbouwers motiveren en sensibiliseren, moeten we ook de methodiek blijven verbeteren en de tool verder ontwikkelen. En uiteraard is het 'volume' van belang, niet alleen in tonnen CO₂ maar ook in financiële steun, om de agro-ecologische transitie in de zuivelsector te kunnen doorvoeren. De grote vraag blijft natuurlijk wie allemaal gaat bijdragen aan de ondersteuning van deze overgang? Daarom is het belangrijk om alle spelers in de sectoren mee te nemen, ook de burger-consument.”

“Verder moeten we erover waken dat we geen bijkomende administratieve lasten voor de landbouwers creëren, een zorg die vaak geuit wordt als het gaat om koolstofcertificaten. Want het is niet de bedoeling om te zware regels in te voeren, wel om de landbouwsector extra inkomstenbronnen te bieden om de CO₂-arme transitie te versnellen.”

Win-win om lokale klimaatinspanningen te belonen

Interview met Johanna Huylenbroeck, mede-oprichtster van eerste Belgische CO₂-platform Claire

Nu de laatste rechte lijn richting onafhankelijke certificatie is ingezet, staat niets Claire nog in de weg om flink op te schalen. Als eerste digitale marktplaats in ons land streeft Claire naar een samenleving met een 'netto-nul-CO₂-uitstoot'. Concreet brengt het platform de lokale vraag naar koolstofcompensatie samen met het lokale aanbod in koolstofcaptatie en -reductie. "Melkveehouders hebben een unieke troef in handen. Door koolstof op te slaan in de bodem, maken ze deel uit van de oplossing voor de klimaatproblematiek. Daarbij worden hun duurzame inspanningen voor het eerst gecompenseerd en kan carbon farming een verdienmodel worden", vertelt Johanna Huylenbroeck, drijvende kracht achter Claire.

Claire – 'Clean Air' – wil landbouwers stimuleren tot duurzame praktijken voor meer CO₂-opslag in de bodem. Dat doet Claire door hen een marktplaats aan te bieden en hen zo in contact te brengen met Belgische bedrijven die hun CO₂ binnen België willen compenseren. Nooit eerder werden op die manier landbouwers in ons land gecompenseerd voor de klimaatinspanningen die ze doen. Goed voor de bedrijven die certificaten ontvangen voor hun CO₂-compensatie, voor zij die groene projecten willen realiseren en daarvoor financiële ondersteuning krijgen (carbon credits) én voor de planeet.

Maar allereerst, hoe is Claire ontstaan?

Johanna Huylenbroeck: "Uit een oprecht engagement om bij te dragen aan een betere wereld. Ik heb altijd al die drive gehad. Na mijn studies agogiek-economie wilde ik voor een Belgisch beursgenoteerd bedrijf werken, en dat is KBC geworden. Maar tegelijk wilde ik in de maatschappij een steen verleggen. Aan de schoolpoort van de kinderen sprak Joris me aan met een verhaal dat echt wel het potentieel heeft om een steen te verleggen. Joris is bio-ingenieur en werkt in de chemie. Vanuit zijn industriële achtergrond hoorde hij telkens van klanten dat ze wilden zien hoe een bedrijf duurzaam bezig was. En wat is er nu betrouwbaarder dan met je eigen ogen lokale klimaatinspanningen te kunnen zien? Zo kreeg het idee van Claire vorm, aan de keukentafel, twee jaar geleden. Hij had al twee kameraden gevraagd om mee aan Claire te bouwen en we werden een team van vier. Intussen groeide ons idee organisch uit tot een concreet platform. Een CO₂-marktplaats die het verschil wil maken door lokaal én verbindend te zijn."

Claire gaat dus voor lokaal en klimaatneutraal?

"Ja, die lokale insteek is altijd de basis geweest. Kijk, de uitstoot van broeikasgassen in België bedraagt ruwweg 100 miljoen ton CO₂ per jaar. Als je dat via bossen wil compenseren om een reductie te initiëren, dan heb je al snel een veelvoud van België nodig... Zo is het idee ontstaan om met lokale projecten CO₂-uitstoot te compenseren. Op termijn willen we zelfs evolueren van 'lokaal en klimaatneutraal' naar 'lokaal en klimaatpositief'. Een stap verder dus, waar nog wat meer bij komt kijken (lacht). Want dat hadden we in het begin van Claire toch onderschat, hoe complex zo'n CO₂-marktplaats in de praktijk is."

Ligt de weg nu open, nu de ISO-verificatie wordt afgerond, voor het verhandelen van carbon credits?

"De succesvolle audit, volgens de ISO 14064-norm van de methodiek van Claire, is een belangrijke mijlpaal. Deze internationale standaard biedt bedrijven de nodige zekerheid over onze aanpak omtrent de berekening van de gecapteerde tonnen CO₂, alsook over de effectieve realisatie van de projecten. Met andere woorden: het onderstreept ieders geloofwaardigheid op het gebied van klimaatverandering en duurzaamheid. Vanuit Claire zullen we bedrijven nu makkelijker kunnen overtuigen om hun CO₂-uitstoot lokaal te compenseren, precies omdat ze hun carbon credits voortaan officieel kunnen inschrijven in de boekhouding. In die zin hopen we dat deze ISO-verificatie zal bijdragen tot een serieuze opschaling. Want je hebt tal van spelers nodig, in verschillende domeinen, om vraag en aanbod op elkaar te kunnen afstemmen."

Claire werkt op twee fronten: reductie en captatie van CO₂. Hoe werkt dat precies?

"Als digitale marktplaats brengen we vraag en aanbod samen. Enerzijds heb je bedrijven en organisaties die hun CO₂ lokaal in België willen compenseren, anderzijds projecten die CO₂-uitstoot vermijden, verminderen of vastleggen. Binnen dat aanbod omarmen we zo projecten voor de vermindering van CO₂, via gebouwen, technieken en innovatie. Een melkveehouder kan bijvoorbeeld bijdragen door zonnepanelen op zijn stal te plaatsen of te investeren in een pocketvergister. Daarnaast stimuleren we projecten voor de opslag van CO₂. Denk aan het vernatten van de natuur of landbouwpraktijken waarbij koolstof in de bodem wordt opgeslagen. Beide fronten van reductie en captatie zijn nodig, want het heeft natuurlijk geen zin om hier te compenseren via opslag, en daar gewoon CO₂ in de lucht bij te pompen..."

“Als digitale marktplaats brengen we vraag en aanbod samen.”

"Melkveehouders die aan carbon farming willen doen, kunnen deelnemen met projecten waarmee ze verder gaan dan wat wettelijk wordt opgelegd – wat we bij Claire het additionaliteitsprincipe noemen. Dat betekent dat een melkveehouder enkel die koolstof in rekening brengt die door zijn landbouwtechnieken extra in de bodem wordt opgeslagen, en dus niet de koolstof die er al was. We hebben het zo eenvoudig mogelijk gemaakt om in te stappen, het is niet de bedoeling om de landbouwer 's zondags nog op te zadelen met extra administratief werk."

Hoeveel kopers van koolstofkredieten telt Claire vandaag?

"Momenteel hebben we drie kopers: zuivelcoöperatie Milcobel, muziekfestival Tomorrowland en de Sanicole Airshow uit Hechtel-Eksel. Een 20-tal andere klanten zijn al aardig opgeschoven in de procedure, die gemiddeld toch zes maanden in beslag neemt vanaf het eerste gesprek. We kijken ernaar uit om binnenkort enkele mooie namen te mogen toevoegen aan onze lijst kopers. Compenseerders kunnen trouwens uit twee formats kiezen bij Claire: ofwel kies je als bedrijf een project uit onze portfolio, ofwel ga je als bedrijf voor een project op maat, waarbij we vaak meerdere partners betrekken en zo een hefboom creëren waarbij tal van lokale ondernemingen kunnen aansluiten. Stiekem hopen we dat in de toekomst ook gemeentes of zelfs particulieren kredieten zullen kunnen kopen. Maar dat is een complex verhaal, niet voor morgen dus, al staat het op de Claire-radar (lacht)."

Is er ook een groei aan de projectkant?

“Zeker. Vandaag heeft Claire ongeveer 20 aanbieders van projecten die CO₂-uitstoot vermijden, verminderen of vastleggen. In deze portfolio zitten een 15-tal landbouwers met heel diverse projecten, onder wie ook 8 melkveehouders. Als er iets opvalt in de jonge geschiedenis van Claire, dan is het wel het enthousiasme tussen de kopers en de aanbieders. We hebben bewust gekozen voor een één-op-één-engagement, waarbij we de lokale partners echt bij elkaar brengen. Op het certificaat staan ook de namen van beide partijen vermeld. Dat is uiteraard ook om anonimiteit en het doorverkopen van carbon credits te vermijden, maar is in de eerste plaats toch een bewuste keuze voor partnerschap – samen werken aan een betere wereld. Als koper is het ook heel motiverend om te zien hoeveel ton CO₂ je na 3 jaar hebt helpen uitsparen.”

Wat kost een ton CO₂ compenseren in België?

“Bij Claire hanteren we een eerlijke en transparante prijszetting van minstens 60 euro per ton per jaar. Voor dat bedrag kan je als koper écht duurzaam compenseren en lokale versnelling initiëren. Dat is een bewuste keuze, waarbij we altijd gaan voor een engagement voor drie jaar. Zo zorg je trouwens voor een enorme aanzuiging van projecten. Kijk, je kan altijd bomen aanplanten in het buitenland – dat is natuurlijk beter dan niets doen – maar dan creëer je geen lokale impact. Daarom zetten wij zo in op die verbondenheid met het lokale, waarbij we ook het totaalplaatje in rekening nemen: hoe zit het met werknemers aantrekken en behouden, maatschappelijk verantwoord ondernemen... Al die aspecten verklaren mee de prijszetting. We hadden het ons gemakkelijk kunnen maken door gewoon voor CO₂-compenserende projecten te kiezen waar je 10 jaar geen omkijken naar hebt, maar dan werk je niet lokaal versnellend en heb je op termijn minder impact. En dat willen we dus niet. Wie via Claire zijn CO₂-uitstoot compenseert, doet dat meteen goed. En wie duurzame inspanningen levert, krijgt daar een correcte vergoeding voor.”

Weer stapje dichterbij 100% circulaire melkveehouderij

Interview met Ruben Puype,
Corporate Sustainability Officer bij Milcobel

Als eerste Belgische onderneming sloot zuivelcoöperatie Milcobel zich eind 2021 aan bij Claire. “We zijn gekoppeld aan één van onze leden-melkveehouders die onder meer aan boslandbouw doet. Geen mooier voorbeeld om samen te verduurzamen! We geloven sterk in dit concept dat onder meer carbon farming-praktijken ondersteunt”, vertelt Ruben Puype, Corporate Sustainability Officer bij Milcobel, de zuivelcoöperatie van zo’n 2.000 Belgische melkveehouders.

Door koolstof op te slaan in de bodem kunnen melkveehouders deel uitmaken van de oplossing voor de klimaatproblematiek. Ruben Puype: “Uiteraard mogen we niet verwachten dat carbon farming het klimaat zal redden, maar het is wel degelijk een stap vooruit richting een meer circulaire melkveehouderij, met een terechte financiële compensatie voor de landbouwer.”

Hoe is de samenwerking tussen Milcobel en Claire ontstaan?

“Het verhaal is vorig jaar begonnen met de lancering van onze CO₂-neutrale Brugge Kaas, een primeur in de kaasmarkt. Daarbij compenseerden we onze resterende CO₂-uitstoot initieel via een windmolenproject in India. Op dat moment waren er in ons land namelijk geen lokale aanbieders van CO₂-compensatieprojecten. Later zijn we dan toevallig in contact gekomen met Claire, die als start-up op zoek was naar bedrijven. We zijn meteen ingestapt.”

“Allereerst omdat we sterk geloven in het concept van een lokale CO₂-marktplaats, waar Belgische bedrijven hun CO₂-uitstoot kunnen compenseren via duurzaamheidsinitiatieven bij lokale landbouwers. Maar ook omdat we geloven in een model waarin landbouwers een deel van de oplossing zijn voor het klimaatprobleem, niet enkel een deel van het probleem. Claire heeft een interessant en transparant model ontwikkeld rond lokale carbon credits. Daarbij kunnen onze melkveehouders zelf maatregelen nemen die CO₂ reduceren en ontvangen zij een vergoeding voor hun inspanningen, voor het leveren van ecosysteemdiensten.”

“Uiteraard is er een grotere maatschappelijke waarde als dat op een lokale manier gebeurt. Waarom zouden we niet een deel van onze CO₂ compenseren via landbouwers uit de eigen keten? Voor de eerste honderd ton die we willen compenseren, is onze coöperatie onder andere gekoppeld aan het melkveebedrijf van Kris en Ginny Heirbaut in Temse. Zij doen vooral aan carbon farming via permanent grasland en agroforestry of boslandbouw.”

Welke maatregelen kunnen melkveehouders zoal nemen?

“Er zijn verschillende initiatieven die onze leden kunnen nemen, waarbij ze heel gericht kunnen kiezen wat het best bij hun bedrijf past. Wat voor de ene melkveehouder haalbaar is, is dat niet altijd voor de andere. De brede lijst met mogelijkheden is in dat opzicht heel dankbaar. Ook willen we als coöperatie onze leden niets opleggen. Onder het motto ‘boer is baas op eigen erf’ willen we enkel zoveel mogelijk melkveehouders stimuleren om nog meer te verduurzamen, met een vrije keuze uit de verschillende maatregelen die daartoe kunnen bijdragen.”

“Een mogelijkheid bij Claire is carbon farming, koolstofbewuste landbouw waarbij melkveehouders specifieke landbouwpraktijken toepassen om het koolstofgehalte in de bodem te verhogen. Dat kan door groenbedekkers in te zaaien, grasklaver of luzerne te gebruiken of compost of stalmest in te brengen waar veel organisch materiaal in zit. Ook kan je op bepaalde percelen stoppen met ploegen, waardoor dat organisch materiaal in de grond blijft. Uiteraard vragen

sommige maatregelen meer investeringen, bijvoorbeeld als je andere bodembewerkingsmachines moet aankopen, maar de landbouwer kan dus zelf kijken wat haalbaar is. Een van onze leden, Kris Heirbaut, investeerde alvast in agroforestry met de aanplanting van bomen in zijn weides. Daardoor haalt hij meer CO₂ uit de lucht en verhoogt hij het koolstofgehalte in de bodem, waarvoor hij jaarlijks een vergoeding krijgt van Claire. Op onze beurt kopen we als coöperatie koolstofcertificaten bij Claire om onze resterende uitstoot aan CO₂ te compenseren.”

Waarom wil Milcobel melkveehouders warm maken voor carbon farming?

“De eerste belangrijke reden is dat melkveehouders hun steentje kunnen bijdragen aan de klimaatproblematiek, een deel van de oplossing kunnen zijn, win-win dus. Een tweede belangrijke reden is het alternatieve verdienmodel. Het inkomen van de melkveehouders is de laatste jaren zwaar onder druk komen te staan. Dan is het handig dat je als landbouwer kan diversifiëren in je activiteiten en een vergoeding krijgt voor je duurzaamheidsinspanningen.”

“Belgische melkveehouders hebben de voorbije twintig jaar al 30% CO₂-reductie per liter melk gerealiseerd, een mooie stap voor de sector. Een studie van de KU Leuven heeft recent aangetoond dat er potentieel is om bijkomend 5% reductie te boeken per liter melk, via koolstofopslag in de bodem onder blijvend grasland. Natuurlijk zijn nog niet alle landbouwers

vertrouwd met de praktijken om koolstof in de bodem op te slaan. Maar de interesse is er wel, zeker bij de generatie jonge ondernemers die hun maatschappelijke bijdrage willen leveren en bewust bezig zijn met het klimaatverhaal. Als coöperatie stimuleren we hen om contact op te nemen met Claire. Anderzijds zou ik graag een warm pleidooi willen houden voor bedrijven die hun CO₂-reductie willen compenseren. Doe dat lokaal, bijvoorbeeld door samen te werken met een melkveehouder in je streek. Op die manier creëren we een ecosysteem, sluiten we de cirkel en verduurzamen we samen. Mooi toch?”

Heeft Milcobel nog andere klimaatneutrale zuivelproducten in het vooruitzicht?

“Momenteel is er enkel onze CO₂-neutrale Brugge Kaas, al zijn er plannen om uit te breiden. De reacties zijn alvast erg positief. Als grootste Belgische speler op het vlak van kaas wilden we graag als eerste in de sector een aanbod creëren. Dat was onze voornaamste intentie: de consument op een niet-dwingende manier ervan bewustmaken dat zijn aankoopgedrag sterk bepalend kan zijn op een aantal vlakken. Daarom moet er een aanbod zijn, zodat mensen een keuze kunnen maken. Hoe dan ook is de zuivelsector binnen de landbouw altijd al koploper geweest in duurzaamheid. En we blijven hier zeker op inzetten. De uitdagingen zijn groot en we zijn er nog niet, maar onze melkveehouders zijn wel bewust bezig met de toekomst.”

Hoe willen jullie lokale landbouwers nog meer steunen in hun klimaatneutrale ambities?

“We geloven vooral in een pragmatische en haalbare aanpak. Niet verplichten, wel stimuleren. Dat doen we door onze leden met een duurzaamheidspremie te belonen voor de duurzaamheidsinspanningen die ze nemen. Daarnaast zetten we in op wetenschappelijk onderzoek. Zo ondersteunt Milcobel – samen met andere partners – projecten en studies naar klimaatgerelateerde maatregelen die melkveehouders kunnen nemen. Denk aan Klimrek dat landbouwers via een klimaatscan en begeleidingstraject ondersteunt in hun ecologische vooruitgang. Aan Grasklim, dat onderzoek voert naar meer klimaatresistente grassoorten die beter tegen langdurige periodes van droogte en regen kunnen. Of aan Happy CliMi, dat voerstrategieën en nevenstromen bekijkt om de methaanemissie bij melkvee te verminderen. Ook door dergelijk onderzoek mee te steunen, proberen we als coöperatie om op een verantwoorde manier te ondernemen en de toekomst van onze melkveehouderij en zuivelsector te waarborgen.”

“Zuivelsector is binnen de landbouw altijd al een koploper geweest in duurzaamheid.”

Hoeve Heirbaut in Temse compenseert lokaal de CO₂-uitstoot van Milcobel

Ginny de Meulemeester: “Elke landbouwer kan eigenlijk aan carbon farming doen. Zelf zetten we sterk in op permanent grasland. Het rantsoen van onze koeien bestaat uit een mengsel van grassen, klavers en kruiden uit acht verschillende plantenfamilies die wij hier op het bedrijf telen.”

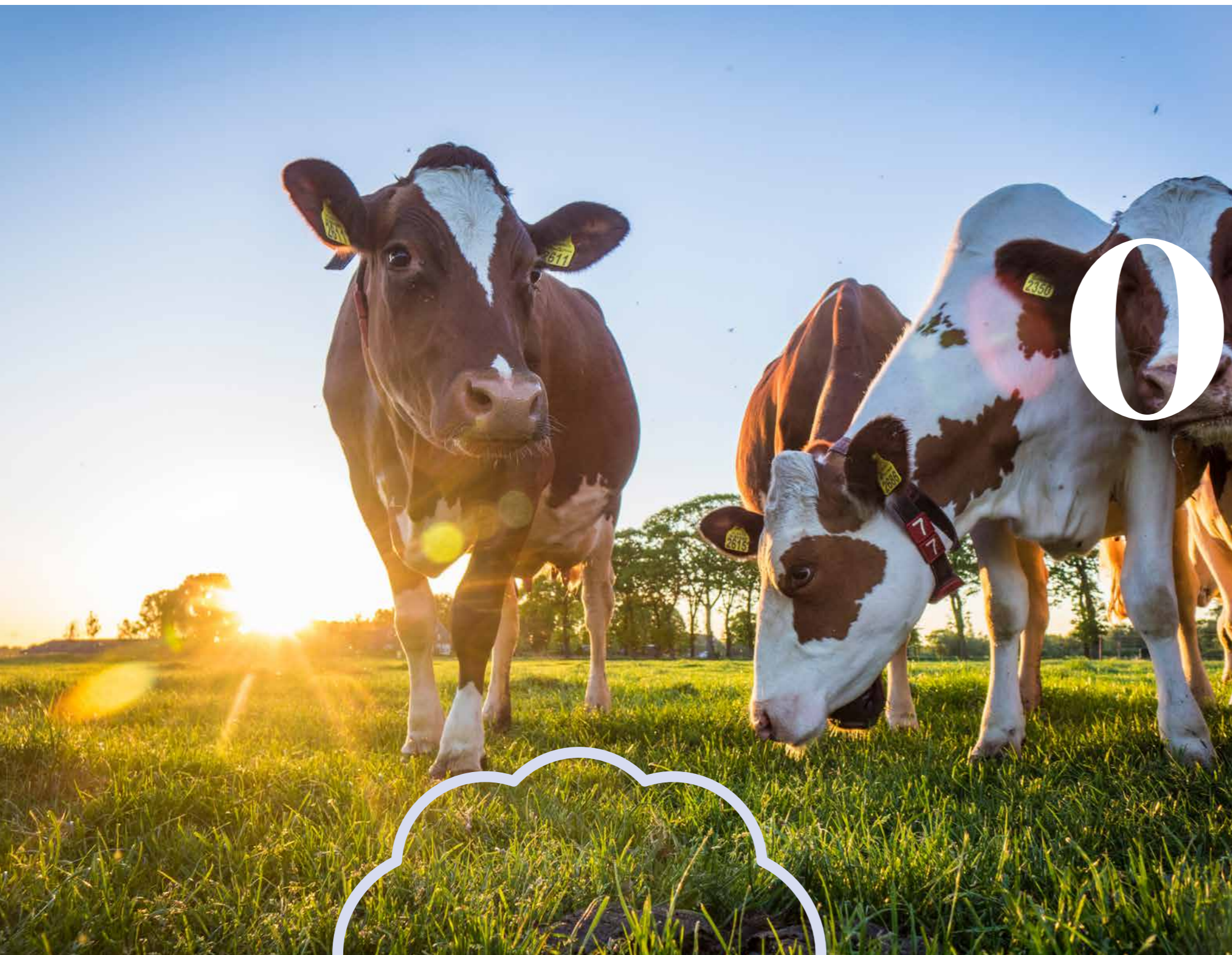
Kris Heirbaut: “De laatste jaren gaan meer en meer land-bouwers op zoek naar nieuwe verdienmodellen. Carbon farming kan hier zeker een rol in spelen. Meer koolstof vastleggen in de bodem zorgt voor een hogere bodemvruchtbaarheid. Op lange termijn betekent dat een groot voordeel voor de landbouwer maar ook op korte termijn boek je al winst in de strijd tegen de klimaatopwarming. Als je daarbij dan nog een vergoeding krijgt, levert dat net datgene op waar landbouwers hard naar op zoek zijn: extra financiële middelen.”

“Elke landbouwer kan eigenlijk aan carbon farming doen.”

- melkvechouders **Ginny de Meulemeester & Kris Heirbaut**
- bedrijf met **70 melkkoeien**
- jaarproductie van **400.000 liter melk**
- carbon farming via platform **Claire**
- compenseert een deel van de **CO₂-uitstoot van zuivelcoöperatie Milcobel**

03.

Methaan-reductie

Koeien selecteren om uitstoot van veestapel te beperken

Interview met Eric Lievens, fokkerijspecialist bij CRV, over methaanreductie via genetica

Veestapels verbeteren, voor een beter leven voor de veehouders, de dieren en de planeet. Dat is wat CRV (Coöperatie RundveeVerbetering) vandaag doet met 23.000 leden-veeouders in België en Nederland. Via het leveren van topgenetica en fokprogramma's voor verschillende rassen helpen experts de melkveeouders de perfecte balans vinden tussen gezonde en efficiënte koeien. "Via fokkerij willen we bovendien ons steentje bijdragen om de methaanuitstoot te beperken. De eerste resultaten zijn veelbelovend maar vragen verder onderzoek", aldus fokkerijspecialist Eric Lievens van CRV.

Met voerbakken kan je de voerconsumptie meten en daaruit de voerefficiëntie van een individueel dier afleiden, en bij uitbreiding van haar vader.

Minder broeikasgassen uitstoten is een belangrijke uitdaging voor de Europese landbouwsector. Voor de Vlaamse melkveehouderij vertaalt zich dat onder meer in 19% minder pensemissies bij herkauwers in 2030 (t.o.v. referentiejaar 2005), zoals vastgelegd in het 'Convenant Enterische Emissies Rundvee 2019-2030'.

Allereerst, de methaanuitstoot bij koeien is het gevolg van een natuurlijk proces van fermentatie in de pens: micro-organismen breken het opgenomen voer af, waarbij de koe

methaangas oprispt en uitademt. Zomaar de microbiële populatie in de pens uitschakelen, is geen optie omdat koeien deze micro-organismen nodig hebben om vezelrijk voedsel zoals gras te kunnen verteren. Wel zijn er drie manieren om te sleutelen aan de reductie van deze enterische emissie: het management op de melkveehouderij verbeteren, het rantsoen aanpassen en inspelen op genetica.

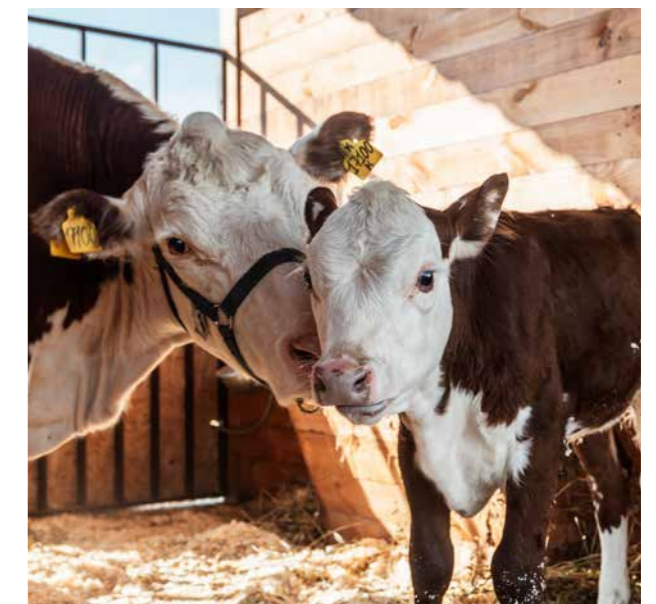
Eric Lievens: "Rantsoenaanpassing is vandaag de belangrijkste oplossing om de methaanuitstoot bij te sturen, goed voor een reductie tot 15%. Denk aan toevoegingen zoals lijnzaad, bierdraf, koolzaadschroot... die de penswerking beïnvloeden en de methaanproductie verminderen. Een beter bedrijfsmanagement heeft zo'n 5% effect op de methaanuitstoot van de veestapel. Hoe gezonder een koe, hoe efficiënter ze produceert, hoe lager de methaanemissie per liter geproduceerde melk. Ook via genetica helpen we melkveeouders om hun vee gezonder en efficiënter te maken. We hebben fokprogramma's voor verschillende rassen wereldwijd. Binnen zo'n fokprogramma worden dan de allerbeste stieren geselecteerd die de belangrijkste gezondheids- en efficiëntiekenmerken van dat ras kunnen doorgeven. Zo kan je genetische vooruitgang creëren binnen elke veestapel."

Fokwaarde 'methaan'

CRV werkt vandaag al met een 50-tal fokwaardes voor betere koeien, zoals de fokwaardes 'levensduur', 'vruchtbaarheid' of 'uiergezondheid'. Een fokwaarde kan je zien als een maat voor de genetische aanleg van een dier voor een bepaald kenmerk. "Via genetica kunnen we vandaag al sterk bijdragen tot minder vervanging van de koeien. Door te fokken op levensduur, kan je koeien bijvoorbeeld tot een jaar langer aanhouden op je boerderij. Dat heeft op heel wat vlakken effect – van minder opfokkosten tot meer melkproductie – en is dus goed voor melkveehouder én klimaat."

Een specifieke fokwaarde 'methaan' zou een serieuze doorbraak betekenen in het klimaatverhaal, maar daar is het nog nét iets te vroeg voor. "We zijn er al even mee bezig maar vinden de betrouwbaarheid nog te laag. Binnen één populatie zie je nog heel wat verschillen. Zoals je voor voeropname verschillen ziet op koe-niveau, zo geldt dat ook voor methaan. Die verschillen hebben we vandaag wel al goed in beeld gebracht. Het is ook een complex verhaal natuurlijk. Als een koe minder methaan uitstoot, kan dat gen bijvoorbeeld gelieerd zijn aan de vader en moet je nog onderzoeken of de dochters ook minder methaan zullen uitstoten. Er wordt met

heel wat factoren rekening gehouden: de afstamming, de eigen prestatie, de prestatie van broers en zussen, de prestatie van de nakomelingen... Dat vergt de nodige onderzoeken en tijd."

De eerste resultaten zijn alvast veelbelovend. “Met de fokwaarde methaan zou je jaarlijks 1% minder methaan kunnen uitstoten. Dat lijkt weinig op het eerste gezicht, maar het gaat om een continue progressie – een blijvende verandering die oploopt van generatie op generatie – waardoor je na 30 jaar aan 30% methaanreductie zit. Ter vergelijking, met rantsoenaanpassing kan je in één keer wel 15% halen,

maar daar stopt het dan ook. In verhouding kan de genetische vooruitgang dus mooie cijfers voorleggen. Alleen gaat het niet om een directe ingreep, maar een langetermijnoplossing met veel onderzoeken en testen.”

Veehouders kunnen werken met gesekst sperma, waardoor 90% van de geboren kalveren een vaarskalf is, een vrouwelijk kalf. “Dat sperma zetten we ook nog eens in op de beste koeien, zodat de genetische vooruitgang sneller gaat. Zie het als een win-win. Voor alle duidelijkheid, gesekst sperma is enkel getrieerd, niet gemanipuleerd. Door gesekst sperma van een selectie topstieren in te zetten, krijgen melkveehouders van hun beste koeien vaarskalveren voor uitbreiding, vervanging of verbetering van de veestapel.”

Link met voerefficiëntie

Om een fokwaarde voor methaanemissie te kunnen ontwikkelen, investeert CRV mee in wetenschappelijk onderzoek van Wageningen Universiteit. “Daarvoor zijn een honderdtal melkrobotbedrijven uitgerust met methaanmeters: elke keer als een koe aan de melkrobot staat, wordt de methaanconcentratie in de uitgedemde lucht gemeten. In totaal willen we zo van 10.000 koeien info inwinnen over hun methaanemissie.”

De hoeveelheid methaan die een koe uitstoot, is nauw verbonden met het rantsoen dat ze krijgt en de voerefficiëntie. “Hoe minder voer een koe opneemt, hoe minder methaan ze uitstoot. Maar hier mag je niet te kort door de bocht gaan. In het verleden dachten we nogal lineair: ‘een koe produceert zoveel liter melk en zal dus wel zoveel kg voer opnemen’. Maar dat klopt niet altijd. Vergelijk het met mensen: iemand

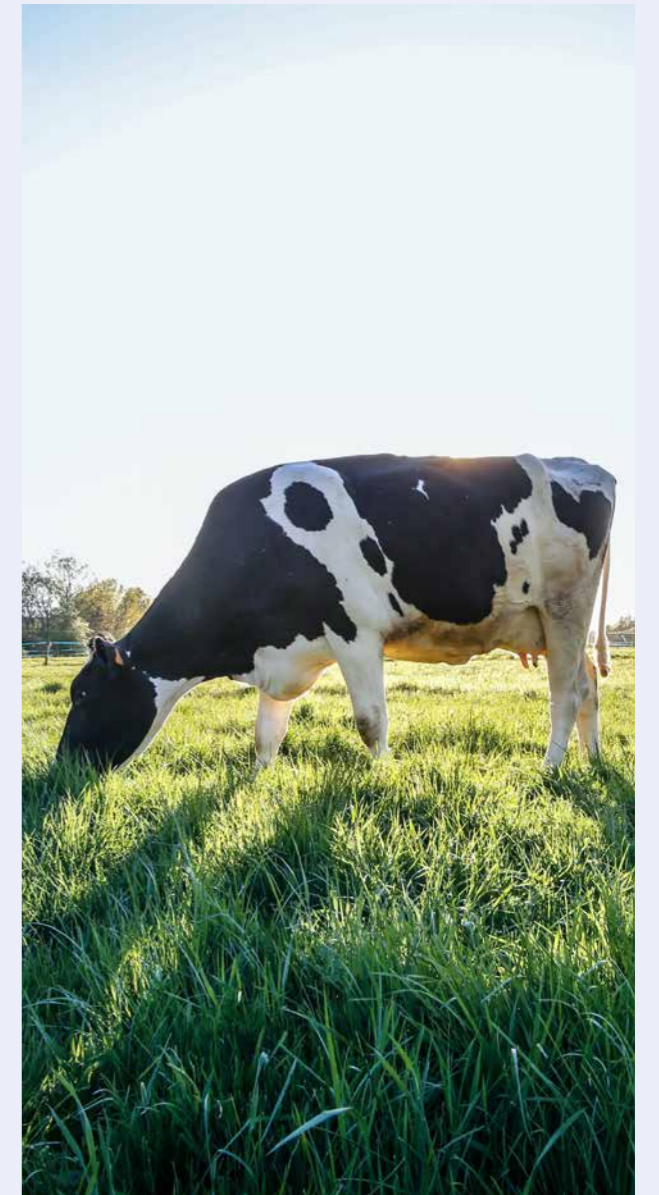
kan 120 kg wegen en 's morgens maar twee sneetjes brood eten, terwijl iemand van 60 kg soms twee tot drie keer zoveel eet. Bij koeien is dat niet anders. Je hebt koeien die navenant hun productie en gewicht weinig eten en dus weinig methaan uitstoten, ze hebben een superefficiënt metabolisme. Anderzijds heb je koeien die veel vreten, maar hun voer niet efficiënt omzetten in melk en uiteindelijk meer methaan uitstoten. Met dit onderzoek willen we beter zicht krijgen op die methaanreductie. Want we willen niet alleen veehouders ondersteunen bij het fokken van gezonde en efficiënte koeien, we willen ook bijdragen aan minder uitstoot van broeikasgassen.”

Op naar één universeel ras?

Door systematisch koeien te selecteren met een verbeterde voerefficiëntie en lagere methaanemissie, kunnen melkveehouders de uitstoot van hun veestapel beperken. Zal genetisch onderzoek in de toekomst leiden tot één universeel ras dat minder methaan uitstoot?

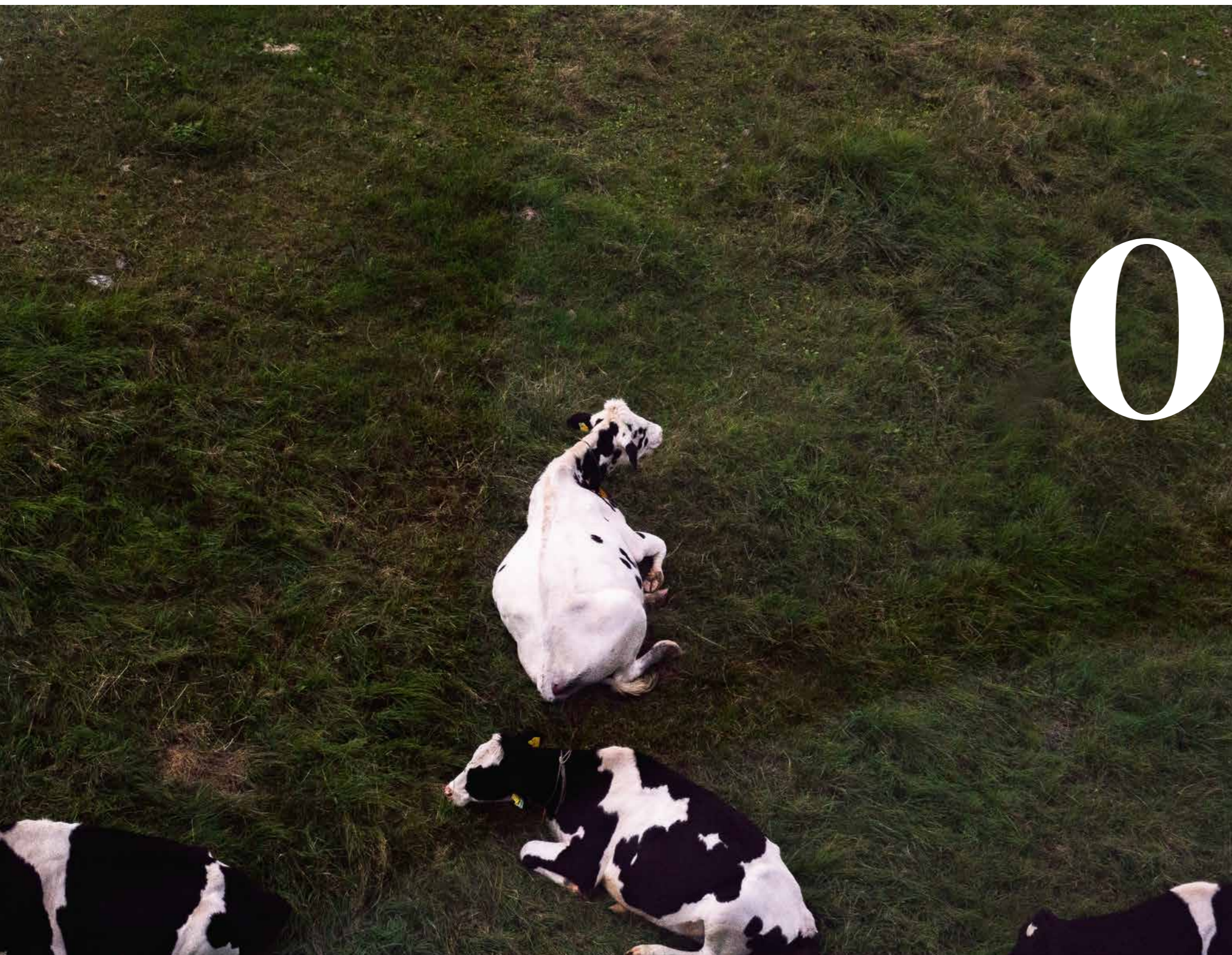
Eric Lievens: “Nee, dat zal nooit gebeuren. Simpelweg omdat methaan slechts één factor is waarmee melkveehouders rekening kunnen houden. Zij kiezen om meerdere redenen een bepaald ras en zullen niet zomaar veranderen om enkel de methaanuitstoot te verbeteren. Er spelen tal van factoren, zoals de locatie van het bedrijf en het soort landbouw. In Vlaanderen hebben we een aantal regio's met gras, wat een ander soort koeien vraagt dan wanneer je ze enkel op stal houdt en ze meer maïs eten. Bij een focus op melkproductie zijn Holsteinkoeien bijvoorbeeld een logische keuze, voor bedrijven met kleinere groepen dieren op een grotere oppervlakte ligt een ‘dubbeldoelras’ meer voor de hand. Door de verscheidenheid binnen de melkveehouderijen zullen er altijd verschillende koeienrassen blijven bestaan.”

“**Veelbelovende resultaten voor de fokwaarde methaan: 1% reductie per jaar.**”

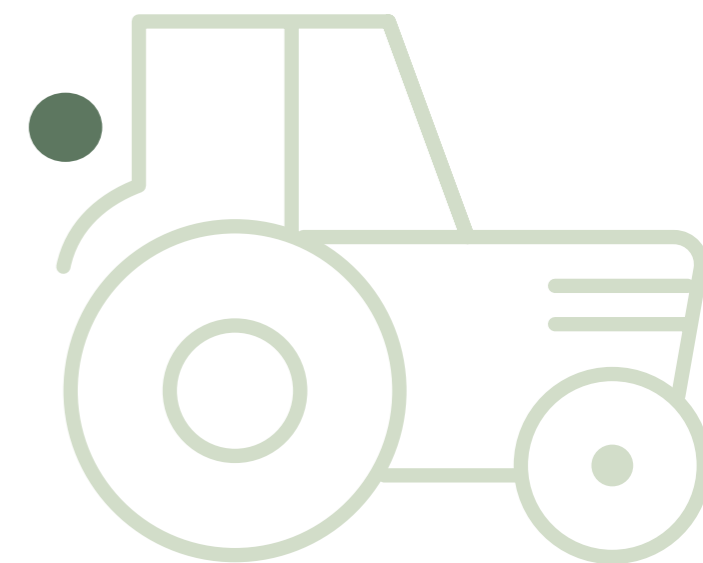
Binnen die rassen kan genetisch onderzoek wel verbetering creëren. “We werken vandaag bij 20 tot 25% van de vaarskalfjes met genetische merkers. Die merkers kunnen veel zaken voorspellen, zoals hoe het dier zal presteren of hoe de uier er zal uitzien. Binnenkort hopen we daar dus methaanuitstoot aan toe te voegen. Genetisch onderzoek is een werk van lange adem, maar heel boeiend. Melkveehouders beschouwen dit als een soort precisiefokkerij. Eigenaardig genoeg heeft de maatschappij eerder een conservatief en geromantiseerd beeld van melkveehouders, maar ze zijn net heel toekomstgericht en innovatief bezig met hun vak.”

0

4.

In de praktijk

De Vaerendriesch in Kortenaeken trekt volop de kaart van biodiversiteit

Koeien zijn graseters en dat moet je ten volle benutten, zodat zowel de dieren als de melkveehouders en de consumenten er baat bij hebben. Vanuit die gedachte runnen zoon Jarno en vader Luc Vandepoel hun bioboerderij in Kortenaeken, met een 70-tal wit-blauw-dubbeldoelkoeien. Biodiversiteit is de rode draad door De Vaerendriesch.

De boerderij ligt in het Hageland, in de Velpevallei in Hoeleden, en produceert melk, vlees en akkerbouwproducten. Als een van de weinige Vlaamse melkveehouders werken Luc en Jarno er nog met het streekeigen wit-blauw-dubbeldoelras.

Jarno Vandepoel: "We hebben een melkproductie van 5.000 liter per koe per jaar. Dat is een stuk lager dan bij de meeste collega-melkveehouders, maar wij werken dan ook uitsluitend met eigen voeders. We kopen dus niks aan. Ons krachtvoer bestaat uit een mengteelt van veldbloemen en onze voeders zijn voor 90% gras met daarbij een beetje maïs en voederbieten."

Vader en zoon runnen het familiebedrijf op een zo ecologisch en diervriendelijk mogelijke manier, waarbij ze bewust kiezen om volledig autonoom te zijn. "Zo maken wij onszelf minder afhankelijk van anderen en van prijsfluctuaties, waardoor wij makkelijker een standvastig inkomen kunnen realiseren."

Biodiversiteit is de rode draad door De Vaerendriesch. "Dat begint al bij het ras van onze koeien, dat met uitsterven bedreigd is. Onze graslanden zijn oude graslanden en bevatten veel verschillende soorten planten. En met oud bedoel ik ook heel oud (lacht), want dat zijn graslanden van mijn overgrootvader die nog nooit geploegd of gescheurd geweest zijn. De hoeveelheid koolstof in de bodem van die graslanden ligt dan ook enorm hoog. We zaaien ook kruidenrijke graslanden als we nieuwe graslanden zaaien. En we hebben net met Regionaal Landschap hagen geplant die we binnen twee jaar gaan vlechten. Zo kunnen we naar een natuurlijke afspanning om onze koeien binnen te houden, zonder prikkeldraad of elektriciteitsdraad."

- melkveehouders Jarno en Luc Vandepoel
- bioboerderij met 70 dubbeldoelkoeien
- jaarproductie van 5.000 liter melk per koe
- 100% autonoom
- biodiversiteit als rode draad

“Wij kiezen er bewust voor om volledig autonoom te zijn.”

De bioboerderij werkt al meer dan 15 jaar samen met Natuurpunt, voor het beheer van het heibos. "Biodiversiteit is echt een thema dat we door De Vaerendriesch kunnen trekken. We proberen hier ook zo circulair mogelijk te werken. Dus onze koeien eten het gras, de koeien worden gemolken en de melk wordt verkocht in onze hoefwinkel, samen met andere producten zoals ons rundvlees, ons zelfgemaakt ijs en producten van collega-landbouwers."

PLC Ruiselede test voedermaatregelen voor minder methaanuitstoot

Eén van de strategieën om de broeikasgasemissies binnen de landbouw te doen dalen, is ervoor zorgen dat runderen minder methaan produceren tijdens hun verteringsproces. Maar hoe pak je dat als melkveehouder concreet aan via het voeder? Op die vraag wil het VLAIO-project Happy CliMi een antwoord geven. Het Penitentiair Landbouwcentrum (PLC) in Ruiselede neemt deel aan het onderzoek en test aangepaste rantsoenen met bierdraf en koolzaadschroot.

Nele Loenders van Innovatiesteunpunt: “De aanleiding van het Happy CliMi-project is het Convenant Enterische Emissies. Dat convenant is een afspraak tussen de overheid en de rundveesector om de methaanuitstoot in 2030 met 19% te reduceren ten opzichte van 2005. En dat hopen we met de voedermaatregel bierdraf-koolzaadschroot te kunnen doen. Binnen Happy CliMi werken we met vier partners samen: Flanders Food, UGent, ILVO en Boerenbond.”

Tim Van De Gucht van ILVO: “We testen verschillende rantsoenen om te kijken of ze methaan kunnen reduceren of niet. Daarvoor zetten we drie behandelingen naast elkaar: het normale rantsoen dat de koeien krijgen – het controlerantsoen genoemd – en twee andere behandelingen, waarvan de ene met een verhoogd aandeel koolzaadschroot in het rantsoen en de andere met meer koolzaadschroot én bierdraf in verwerkt. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat deze grondstoffen mogelijk methaanreducerend werken.”

“**Sensoren meten de concentratie methaan en CO₂ in de adem van de koe.**”

Op PLC Ruiselede wordt de methaanproductie individueel per koe gemeten. Dat gebeurt via de Green Feed, een krachtvoederbox waaruit de melkkoe gewoon kan eten. In deze box zitten sensoren die de concentratie methaan en CO₂ meten in de uitgeademde lucht van de koe, waardoor je heel gericht per koe de dagelijkse uitstoot kan volgen.

Melkveehouder Laurens Van De Velde: “In onze melkveestal kan je gemakkelijk de groep koeien opsplitsen, wat het gemakkelijk maakte om in deze praktijktesten in te stappen. En uiteraard past het ook in de visie van ons modern bedrijf om mee te doen aan de nodige wetenschappelijke onderzoeken.”

Nele Loenders: “Als de resultaten van de praktijktesten positief zijn, dan kunnen we de voedermaatregel bierdraf-koolzaadschroot op een bredere manier kaderen binnen het convenant Enterische Emissies. Op langere termijn kijken we ook naar andere voedermaatregelen om in te kantelen, want met enkel bierdraf en koolzaadschroot als maatregel

- melkveehouder Laurens Van De Velde
- boerderij met 120-tal koeien
- praktijktesten voor VLAIO-project Happy CliMi

zullen we er niet komen in de melkveesector. We willen een breed keuzeaanbod voor de melkveehouders uitwerken, zodat zij concreet met een makkelijke voedermaatregel aan de slag kunnen. Daarom doet de UGent ook labotesten naar het methaanreducerend potentieel van verschillende nevenstromen of nieuwe voederproducten. We hopen op veel positieve resultaten.”

**Europees
onderzoek
duurzaam eten & leven**

05.

2 op de 3 Belgen vinden dat melkveehouders klimaatvriendelijk produceren

Zes op de tien Belgen zijn overtuigd van de inspanningen die de zuivelsector levert op het gebied van duurzaamheid. Evenveel Belgen willen ook dat hun zuivelproducten lokaal geproduceerd blijven, met het oog op het klimaatvoordeel voor onze planeet. Dat blijkt uit nieuw onderzoek bij bijna 7.000 Belgen, Fransen, Denen, Ieren en Noord-Ieren. Europeanen zouden zuivel niet kunnen missen.

In een vergelijkend onderzoek bekijkt het European Milk Forum (EMF), als koepelorganisatie van de Europese zuivelsector, al enkele jaren de evolutie in duurzaam eten en leven en de rol die de zuivelsector hierin kan spelen. Enkele conclusies uitgelicht:

Zuivel brengt smaak op ons bord

In een wereld zonder melk, yoghurt, boter, kaas... zouden we opvallend minder genieten. Voor 59 tot 67% van de Europeanen is zuivel de sleutel tot een smakelijke maaltijd. Zes op de tien Belgen denken er net zo over. Voor de helft van de Belgen zijn zuivelproducten een belangrijk of zelfs essentieel onderdeel van de dagelijkse voeding, omwille van de voedingswaarde (69%) en de smaak die ze toevoegen aan een gerecht (46%).

Belgen willen zuivel niet inruilen

Acht op de tien Belgen hebben altijd koemelk in huis – een constante over alle leeftijdscategorieën heen. Slechts één op de drie Belgen is bereid om minder melkproducten te consumeren en meer plantaardige alternatieven. Belgen willen hun zuivelproducten vooral niet inruilen omdat ze gezond en lekker zijn. Kaas (79%), melk (68%) en boter (62%) zouden we echt niet kunnen missen. Ruim zes op de tien

vinden dat zuivelproducten perfect passen binnen een gezond en duurzaam voedingspatroon. De helft van de Belgen vindt ook dat de zuivelsector kan helpen om de wereld te voeden op een duurzame manier.

Zuivelproductie blijft best lokaal in Europa

Een meerderheid van de Europese consumenten (56-75%) is van mening dat het duurzamer is voor onze planeet om de zuivelproductie lokaal in Europa te houden. Ook zes op de tien Belgen zijn daarvan overtuigd en willen zuivel uit eigen land kunnen gebruiken. Belgen ervaren de zuivelsector in eerste instantie als duurzaam, op de voet gevolgd door economisch belangrijk en verantwoordelijk. Gemiddeld zijn zeven op de tien Belgen ervan overtuigd dat onze melkveehouders op een diervriendelijke én klimaatvriendelijke manier produceren. Weliswaar is er nog marge om te verbeteren. Als algemene prioriteiten waarop de zuivelsector nog meer mag inzetten, zien Belgen dierenwelzijn, garantie van betaalbaarheid voor de consument en voedselveiligheid.

Belgen willen voedingsgewoontes aanpassen om het klimaat te redden

Bijna zes op de tien Belgen zijn bereid om hun voedingsgewoontes aan te passen ten voordele van het klimaat. Hoe jonger de doelgroep, hoe groter het engagement. We zijn vooral bereid om meer groenten en fruit te consumeren, meer peulvruchten en meer noten en zaden. Anderzijds willen Belgen de consumptie minderen van vlees, zoetigheden en kant-en-klare maaltijden. Opvallend: wat zuivelproducten

* Het European Milk Forum hield deze enquête rond duurzaam eten en leven in februari en maart 2022, in vijf landen (België, Denemarken, Frankrijk, Ierland en Noord-Ierland), bij in totaal zo'n 6.950 Europeanen tussen 18 en 99 jaar.

van de Belgen heeft altijd melk in huis

betreft, houden we graag dezelfde hoeveelheid als nu aan en willen we niet minderen – dat geldt zowel voor melk als yoghurt en kaas. Wie zijn voedingsgewoontes niet wil aanpassen, denkt daarmee het klimaat niet te kunnen redden en vindt bepaalde productgroepen te lekker om te laten of heeft schrik om duurder uit te komen.

Zuivelsector versterkt zijn imago

Steeds minder Europeanen vinden dat de zuivelsector een negatieve impact heeft op de klimaatverandering. In vier van de vijf landen is dat aandeel sterk gedaald de afgelopen vijf jaar: van 44-67% in 2018 naar 27-33% in 2022. Tegelijk erkennen steeds meer Europeanen dat de sector focust op het beperken van zijn klimaatimpact. In 2018 was dat 27-36%, vandaag is dat opgelopen tot 40-48%. Tot slot associëren minder consumenten de zuivelsector met pollutie: van 21% in 2018 naar 17% in 2022. Daarmee versterkt de zuivelsector zijn imago als toekomstgerichte en duurzame sector.

